

(при тому – мінімалізм на рівні описових структур) + есеїстичність окремих фрагментів + іманентна емоційність і потужна сугестивність. Здається, цього цілком досить, аби твір був помічений і залишився в історії літератури як значне явище в царині історико-біографічної прози.

Насамкінець варто відзначити гарне поліграфічне оформлення пропонованої книжки, виконане творчим колективом видавництва “Академія”. Класичне правило художньої творчості: митець має прагнути гармонійного поєднання загальнолюдського змісту й естетично довершеної форми. Якщо змістом уважати авторський текст, а формою – власне поліграфічне оформлення, – маємо сконстатувати, що вказана

гармонійність збережена. Книжку із приємністю беремо до рук. Друк чіткий, якісний, видавці не прагнули до надмірного ущільнення тексту задля економії, а це сприяє кращому відчитуванню. Певне застереження може викликати хіба що обкладинка, адже стиль її оформлення нагадує монографію, але такою була загальна концепція серії “Автографи часу”, у чому можна переконатися, проглянувши романи Р.Горака й В.Врублевської. Книжкою “Троянда ритуального болю” С.Процюка “Академія” не лише продовжила видання біографічних романів у тематичній серії “Автографи часу”, а й сприяла оновленню цього романного різновиду, накреслюючи нові можливості еволюції традиційної жанрової парадигми.

Отримано 09.04.2010 р.

Людмила Скорина
м. Черкаси

ПОВЕРНЕННЯ ДО САКРАЛЬНОГО

Sacrum і Біблія в українській літературі / За ред. Ігоря Набитовича. – Lublin: Ingvarr, 2008. – 812 с.

Українська тема в останні два десятиліття в Польщі переживає ренесанс. Поруч із мовознавчими україністичними дослідженнями певні здобутки має й польська філологічна наука в дослідженні української літератури. Літературознавчі конференції, присвячені як українській літературі загалом, так й окремим теоретичним аспектам літературознавчих студій у Закладі української філології Університету імені Марії Складовської-Кюрі (УМКС) у Любліні, ініційовані професором цього університету Ігорем Набитовичем, дають змогу не лише окреслити наукову стратегію тих чи тих наукових досліджень, а й показати перспективу наукової співпраці на майбутнє в Європейському Союзі, повноправним членом якої, віриться, колись стане й Україна.

Дослідження української літератури з перспективи *sacrum* та релігійного світобачення має вже досить давню традицію в польському літературознавстві. Її засновником можна вважати професора Ришарда Лужного. Сакральною перспективою української літератури з мовознавчого погляду вже багато років займається і професор Закладу української філології УМКС Михайло Лесів. Науковий збірник “*Sacrum і Біблія в українській літературі*”, який вийшов за редакцією І. Набитовича, засвідчує розгортання цієї перспективи й окреслення нових горизонтів літературознавчих студій у Польщі, в Україні та інших країнах, де україністика стала науковим об’єктом досліджень.

У рецензованому збірнику вміщено

понад півсотні публікацій українською та польською мовами авторів із різних університетських осередків Польщі, України, Німеччини та Канади. Вони репрезентують найголовніші напрямки вивчення виявів категорії *sacrum*, художнього відображення релігійних аспектів і впливу Біблії в українському письменстві. Збірник дає достатньо повне уявлення про сучасний стан таких досліджень, їхнє поле та парадигматику, окреслює майбутню перспективу вивчення. Кожна стаття збірника відкривається великою анотацією англійською мовою. До статей, написаних польською мовою, додано розлоге резюме українською, а до українських – польською. Детальний індекс імен спрощує знаходження прізвища кожного автора й посилання на його публікації в тексті.

Том складається з двох розділів. Перший – “*Sacrum* в українській літературі” – присвячено різноманітним аспектам виявів *sacrum* в українському письменстві XI–XXI століть. Опубліковані тут наукові дослідження дають уявлення про широкий спектр сучасних наукових зацікавлень категоріями сакрального в людському бутті. Їх дослідження відбувається на різних типологічних рівнях: від генологічного, морфологічного, тематичного до цілих епох, літературних шкіл і напрямків, поезики та літературних стилів. Назвемо кілька статей, які вказують на стратегію досліджень феномену *sacrum* у художній літературі: “Категорія *sacrum* та художня література: дескрипція структури та стратегії досліджень” (Ігор Набитович), “Літературні архетипи у світовому літературному контексті” (Анатолій Нямцу).

Далі розгортання проблем у збірнику має діахронічний характер: Світлана Неміш-Вардеванян розглядає гностичні інтерпретації старозаповітної оповіді про Каїна та їх рецепцію в українській вербальній культурі; Євген Джиджора – світоглядні сакральні константи сприйняття дійсності в рецепції автора “Історії юдейської війни”; Олександр Александров – проблему автора в українській середньовічній літературі. Архиєпископ Ігор Ісиченко аналізує

концепт “Божественного мовчання” й риторичку аскетичного тексту, Юрій Пелешенко – мотив Великої П’ятниці в українській літературі пізнього Середньовіччя як канон та апокрифічну традицію. У просторі літературного Ренесансу та бароко Мирослав Трофимук демонструє кореляцію ренесансної доктрини українським християнським світоглядом (на матеріалі курсів поезики Києво-Могилянської академії); Наталія Левченко вивчає фігуру *sensus plenior* як сакральну парадигму біблійної герменевтики в українській бароковій прозі; Леонід Ушкалов студіює перекладну українську поезію XVII–XVIII століть як явище сакрального ряду, а Олена Матушек – сакральне в діяльності та літературному образі Лазаря Барановича.

У контексті періоду нової української літератури Борис Бунчук подає дослідження релігійних мотивів у поезії Івана Франка дрогибицького періоду, а Зенон Гузар – релігійний *Universum* і національний контекст Франкової поезії та художньої прози. Сильвія Вуйтович аналізує категорію *sacrum* у драмі Лесі Українки “Оргія”, а Аґнешка Матусяк – образ жінки у творчості “Молодої Музи” (Феномен Софії – вічної жіночності у прозі Михайла Яцкова).

Мар’яна Комариця студіює українську “католицьку критику” в дискурсивному полі міжвоєнної літератури XX віку, Ярослав Поліщук вивчає сакральне у творчості Михайла Жука на тлі культурних аберацій його доби, Олег Баган – сакральні основи лірики письменників-вісниківців, Тетяна Рязанцева – деякі особливості релігійної поезії О. Стефановича, а Ірина Русак – сакральне в духовному житті сучасної людини (на матеріалі прози У. Самчука). Сніжана Чернюк подає сакральні виміри в художньому світі Тодося Осьмачки, Ярослав Розумний (у статті “Між надземним і земним тяжінням”) здійснює широкий аналіз релігійних тем і мотивів в українській поезії XX віку (на прикладі творчості шістдесятників).

Вияви категорії сакрального від другої половини XX ст. й аж до сучасності розглянуто у статтях Тадея Карабовича, який проаналізував сакральні мотиви в поезії Нью-Йоркської групи, Наталії

Пелешенко – про християнські релігійно-обрядові моделі в українській химерній прозі (на матеріалі роману В. Земляка “Лебедина зграя”), Валентини Хархун – про освячення профанного в українській літературі тоталітарного періоду та Ірини Бетко – про вияви релігійної постави суб’єкта в українській прозі нової хвилі (на прикладі вибраних творів Ю. Андруховича, О. Забужко, Ю. Іздрика).

У розділі другому – “Біблійна парадигматика українського письменства” – головним об’єктом досліджень стала українська література в біблійних контекстах, функціонування культурної традиції, глокалізм Святого Письма та українського письменства впродовж останнього тисячоліття. Юрій Пелешенко представляє Біблію як ключ до вивчення української середньовічної літератури, архієпископ Ігор Ісиченко – біблійні парадигми аскетичної стратегії давньої української агіографії. Тетяна Рязанцева вивчає метафізичну поезію Лазаря Барановича, Тетяна Трофименко – трансформацію біблійного тексту в пасійному трактаті Дмитра Туптала, Олександра Трофимук – біблійну традицію як генерувальний елемент творчого методу епохи бароко (на матеріалі світських панегіричних поем П. Орлика), Наталія Левченко – рецепцію Біблії в дихотомічній сенсовій вертикалі вербальних знаків алегорійної свідомості бароко (на прикладі творчості Г. Сковороди).

Геннадій Нога провадить метафоричними біблійними стежками Г. Сковороди, а Віра Сулима досліджує мотив Воскресіння Господнього в діалозі Григорія Сковороди “Потоп Зміин” (XVIII ст.) та у Великодніх проповідях Василя Гречулевича (XIX ст.) у контексті особливостей герменевтики та поетики. Маргарита Бородінова вивчає своєрідність “діалогу” української літератури першої половини XIX ст. із Біблією, Василь Пахаренко – Шевченкову теодицею. Микола Бондар досліджує взаємини І. Франка і Біблії та вперше публікує його маловідомі й невідомі переклади й переспіви. Вікторія Дуркалевич розглядає Біблію як джерело творчої рецепції в пізній прозі І. Франка, Леся Демська-Будзуляк подає

переосмислення християнських цінностей раннім українським модернізмом.

Степан Хороб проаналізував трансформацію містерійних форм української модерної релігійної драми, Ганна Гаджилова – екзистенційні колізії раннього християнства (за драматичними текстами Лесі Українки). Світлана Кирилюк розглядає конфлікт особистості в новелі О. Плюща “Палкий мисленник і Учитель”, а Ірина Дмитрів – ангельську символіку в поезії “логосівців”.

Ігор Качуровський докладно досліджує українську Великодню поезію, а Роман Зінь – різдвяні мотиви в цій поезії.

Юлія Осадча простежує біблійні ремінісценції в новелі М. Хвильового “Я (Романтика)”, Василь Зварич презентує біблійні образи в поетичному сприйнятті М. Зерова.

Ірина Шалата-Барна дослідила дихотомію Божого й сатанинського в повісті “Ротонда душоубців” Т. Осьмачки, Наталія Пелешенко – ванітативний мотив Екклезіаста в українській літературі 1960–1980 рр. (на матеріалі творів О. Ільченка, В. Дрозда, В. Шевчука). Ігор Набитович проаналізував біблійні стилізації як стилетворчий засіб в українській прозі ХХ ст., Володимир Антофійчук розглянув збірник “Біблія і культура” в контексті сучасних літературознавчих досліджень. Завершує збірник стаття Зоряни Лановик “Біблія в герменевтичному універсумі філологічної гуманітаристики і актуальні проблеми біблійної герменевтики”, яку можна було б окреслити як певний підсумок сучасних досліджень Біблії в сучасному українському літературознавстві.

Завершує видання підготована редактором тому вибрана бібліографія (майже 2000 позицій) публікацій, виданих в Україні за останні два десятиліття й поза межами України – за останні півстоліття. Можна твердити, що ця бібліографія – надзвичайно важливе доповнення поданих у томі досліджень.

Релігійне світобачення, національні традиції, мова та культура залишаються й надалі одним із найважливіших факторів існування і тривання у просторі та часі людських спільнот. Взаємне їх пізнання призводить до взаємозбагачення, до руйнації негативних стереотипів та

непорозуміння між народами, дає широку перспективу розбудови добросусідських взаємин.

Науковий збірник, присвячений проблемам дослідження функціонування категорії *sacrum* та Біблії в українській літературі (від Середньовіччя – часів України-Русі аж до епох Модернізму й Постмодернізму) – ще одна цеглина в розбудову польського українознавства, та й досліджень українського красномовства в європейському (а зрештою, і ширшому) контексті загалом.

Ця книжка має всі ознаки монографічного дослідження і слугує своєрідним узагальненням розгортання та підсумком бурхливого вивчення порушених у ній проблем за останню чверть століття.

Водночас збірник “*Sacrum* і Біблія в українській літературі” стане важливим елементом польсько-українських культурних та наукових взаємин і стимулюватиме подібні літературознавчі дослідження в наукових осередках різних країн Європи, Канади та США, де вивчаються українознавчі проблеми.

Отримано 30.03.2010 р.

Любомир Пушак
м. Люблін, Польща

ЛП

МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗИУМ “ЛІТЕРАТУРА. ДІТИ. ЧАС”

1–5 червня ц. р. у м. Львові в Центрі дослідження літератури для дітей та юнацтва (президент Уляна Гнідець) відбувся Міжнародний симпозиум “Література. Діти. Час”, у якому взяли участь близько 200 фахівців із різних міст України, Росії, Польщі. Зокрема, виступили письменники (Ігор Калинець, Марія Чумарна, Зірка Мензатюк, Мар’яна Савка, Наталя Трохим, Оксана Лозова, Галина Пагутяк, Галина Павлишин, Марія Людкевич, Володимир Читай, Ірина Мацко та ін. У музеях, галереях, будинках культури, інтернатах, сиротинцях Львова та Львівської області відбулися літературний фестиваль для дітей, конкурси, круглі столи, майстер-класи, екскурсії тощо.

Велику увагу було приділено науково-практичній конференції, яка проходила на кількох тематичних пленарних засіданнях: “Література для дітей та юнацтва як самобутній феномен”, “Дитяча книга: психотерапевтичні аспекти”, “Перекладна література для дітей та юнацтва”, “Теорія і технологія розвитку читацької діяльності”, “Читаюча нація. Література для дітей в Україні та в діаспорі”. Особливе зацікавлення й дискусії викликали наукові доповіді й виступи літературознавців і перекладачів А. Содомори, Н. Трохим, О. Червінської, О. Скіперського, Р. Мовчан, Л. Мацевко-Бекерської, У. Гнідець, М. Костюхіної, Т. Качак, Я. Приходи, психологів Г. Католик, Г. Тихобаєвої, Н. Добровольської, М. Кваші, Л. Боженко, письменниць Ольги Іванової, Зірки Мензатюк, Марії Чумарної, Мар’яни Савки, Оксани Лозової, методистів Л. Мірошніченко, Л. Удовиченко, історика Н. Марченко та ін.

У результаті роботи симпозиуму прийнято рішення про взаємну співпрацю в Центрі дослідження літератури для дітей та юнацтва.

Учасники симпозиуму також підготували звернення до Міністра освіти і науки України з вимогою:

1. Залишити курс зарубіжної літератури в системі шкільної освіти в повному обсязі, яким він є на сьогодні.

2. З метою більшого зацікавлення нинішніх українських школярів національною літературою постійно розширювати зміст чинних навчальних програм (як основного, так і додаткового їх компонентів) за рахунок уведення нових творів письменників ХХ – поч. ХХІ ст., творів для дітей та юнацтва.

3. Поновити за рахунок держбюджету видання української та зарубіжної літератур серії “Шкільна бібліотека”, яким систематично поповнювати відповідні бібліотечні фонди.

4. Поновити фінансоване державою видання щорічника “Література. Діти. Час”, що сприяло б розвитку читацьких інтересів і читацької компетентності, активізації критики дитячої літератури та її наукових досліджень.

5. Сприяти заходам Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, пов’язаних із популяризацією читання серед дітей та юнацтва в Україні (українською, російською, польською, білоруською та іншими мовами національних меншин, які проживають на території України, і прикордонних сусідів, готових співпрацювати задля інтелектуального збагачення молодого покоління); сприяти організації конференцій, семінарів, симпозиумів, літературних фестивалів, конкурсів тощо, які й надалі влаштовуватиме Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва з метою зростання рівня літературної освіти в Україні, престижності й конкурентоспроможності української літературної книжки для дітей та юнацтва у світі.

Р. М.